

Monestir de Santa Maria de Serrateix: de la recuperació a l'esplendor final (segles XVII-XIX)

Josep M. Badia Masgrau

Introducció

El Monestir de Santa Maria de Serrateix va iniciar el seu camí a l'entorn del 941 quan una petita comunitat, encapçalada per l'abat Froilà, es va instal·lar a Serrateix i fou reconeguda pel comte de Cerdanya Oliba Cabreta el 977.

Aquest primitiu monestir va créixer al llarg dels segles XI i XII, moment en què es bastí l'església romànica que ha arribat fins avui. En el XIV, es renovà el claustre i les diverses dependències monàstiques seguint l'estil gòtic.

Vindran a continuació temps difícils, des de les grans calamitats que comencen a mitjan segle XIV fins a dos-cents anys després, en el segle XVI, quan acaben els abats Comendataris.

Des de mitjan segle XVI, amb la figura de l'abat Santjust, el monestir iniciarà una recuperació que es consolidarà el XVII i que produirà l'esplendor final entre finals del XVIII i principis del XIX. Veurem com el monestir es va refer i va aconseguir viure molts bons moments¹.

La recuperació del segle XVII

Aquesta centúria a Serrateix es pot considerar bona. L'economia es recupera després de tants anys difícils i als masos s'hi succeeixen els emfiteutes per herència de pare a fill; la permanència de la mateixa família generació rere generació dona una gran estabilitat a les cases. La vida monàstica

segueix una línia estable. Una conseqüència de tot això va ser la gran activitat constructora tant a l'església com a les dependències monacals.

L'església i els nous altars amb retaule barroc

L'església romànica sofrirà les primeres modificacions, que estaran causades per la introducció dels retaules barrocs. L'obra més destacada serà la substitució dels absis laterals romànics per les **capelles rectangulars** de gòtic florit durant la primera meitat del segle XVII. El sostre està constituït per dos trams de volta de creueria estrellada. Les claus de la volta tenen en relleu una margarita al centre i una orla feta de semicercles a la

vora. Hi havia quatre claus amb figures relatives als titulars del retaule; només ens n'ha arribat una a la capella dels Sants Màrtirs. Les voltes i les parets estaven pintades.

A la capella sud, hi col·locaren l'**altar dels Sants Màrtirs** amb un retaule fet el 1617 pels fusters manresans Maurici Maimó, pare i fill²; la capella està tancada per una magnífica reixa de ferro forjat de l'època. Una de les característiques peculiars del monestir de Serrateix són els Sants Màrtirs. Des dels temps fundacionals, el monestir té relíquies dels sants Urbici, Víctor, Zenon i Felícola, martiritzats a prop del monestir, al Roc de Sant Urbici; en el segle XVII, les restes estaven guardades en unes urnes de fusta, recobertes de plata. A la capella, també hi havia els molts reliquiariis que tenia el monestir amb relíquies de Jesús, de Maria i de diversos sants. Tot aquest conjunt, abans de la construcció de la capella pròpia, estava darrere de l'altar major; en la visita de la congregació benedictina del 1531 se'n fa la relació³. A la capella nord, s'hi bastí l'**altar del Roser** amb un retaule que obrà l'escultor manresà Josep Generes el 1652⁴; també hi havia la imatge de Sant Isidre.

Monestir de Serrateix. L'entrada a l'església, la torre de l'abat –al centre– i l'entrada a les dependències monàstiques. FOTO: JOSEP M. BADIA MASGRAU.

El presbiteri del monestir. L'absis romànic, flanquejat per les capelles del XVII; a primer terme, hi ha la cadira de l'abat. FOTO: JOSEP M. BADIA MASGRAU.

D'ambdós retaules, ens n'ha arribat una fotografia.

Al presbiteri, que s'amplià una mica, s'hi va posar un retaule darrere de l'altar Major; molt probablement el feu l'escultor vigatà Joan Francesc Morató en el darrer quart del XVII⁵.

Al creuer i a l'inici de la nau de l'església pel cantó del presbiteri, es van obrir dins del gruix de la paret romànica en unes grans arcades unes capelles poc fondes per a col·locar-hi nous altars. Al creuer sud, s'hi col·locà l'altar de Sant Salvador, on l'escultor de Folgueroles Segimon Pujol hi bastí el retaule el 1717. Tenim documentat al detall tot el procés de construcció d'aquest retaule⁶. Al creuer nord, hi havia l'altar de Sant Benet, del qual ja en tenim constància el 1669⁷; no sabem res del seu retaule. A l'inici de la nau, el 1699 tenim documentada l'existència dels altars de Sant Ponç i de Sant Miquel amb els seus respectius retaules⁸.

En total, al llarg del segle XVII, el monestir va proveir l'església amb set altars i els seus retaules d'estil barroc; per desgràcia, tots foren cremats per la Guerra Civil. Aquesta proliferació d'altars s'explica per l'augment del culte als sants, fruit de la Contrareforma, posada en marxa arran del Concili de Trento. Això comportà el naixement de confraries, que vetllaven pels altars i el seu culte, i la multiplicació de processons en les festivitats dedicades als sants titulars. La confraria del Roser i la dels Sants Màrtirs foren les més destacades i populars.

El 1621 van obrir una nova porta entre l'església i el claustre a l'inici de la nau, a tocar del presbiteri; es va fer perquè les processons que recorrien pel claustre hi poguessin accedir més fàcilment.

L'abat Joan d'Aymerich l'any 1622 va renovar el cor monàstic, que llavors estava sobre la porta d'entrada a l'església, i manà

instal·lar-hi un nou orgue. Cal destacar també que el dit abat va deixar «la Sacristia muy rica de ornamentos, y en particular su pontifical, que lo tenia muy rico, y con grande curiosidad»⁹.

Les tombes de l'església

Des de finals del segle XVII, l'església serà el lloc habitual per a enterrar-hi la comunitat monàstica i també alguns capellans i seglars. Gràcies als llibres de defuncions, sabem bé on estaven les tombes¹⁰. Diverses reformes han fet desaparèixer o han amagat la majoria d'aquestes.

Sota el braç sud del creuer, s'hi conserva la primera església, d'època preromànica, de planta rectangular i volta de canó. El 1689, es va habilitar com a «Sepultura Capitularis»; aquí, excepte els abats, s'hi enterraven la resta dels monjos, situats en senzills taüts de fusta. Quan es va obrir el 1979, encara s'hi conservaven les caixes de catorze monjos, que havien estat obertes i apilades al començament de la Guerra Civil, quan van saquejar i incendiar el monestir.

Al paviment de l'església, hi havia tombes per tot arreu; en algunes, hi havia una cavitat subterrània amb volta semblant a la Sepultura Capitular per poder-hi fer diversos enterraments. El canonge Barraquer el 1897 constata

La capella del Roser amb el seu retaule abans del 1936. DIPÒSIT MOSSÈN. SERVEI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC LOCAL DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

que «seis tumbas forman una línea central en el pavimento de la iglesia mayor, todas de moderna fecha, de las que la mitad ocultan restos de abades»¹¹.

Els abats seran inhumats en tomba individual amb làpides que tenien gravat el nom, la data i l'escut abacial. Uns seran situats al presbiteri i d'altres al passadís de la nau. El primer abat sepultat a l'església fou Jeroni Abrich el 1687. A llarg del segle XVIII, s'hi van enterrar els sis abats que moriren al cenobi. L'últim fou Francesc Anton Escoffet (1827).

L'única tomba abacial que es conserva encara en el seu lloc és la de l'abat Martí Martínez (1780), situada al començament de la nau pel cantó del presbiteri.

Sabem que dos vicaris perpetus també foren soterrats a l'església. La tomba del vicari Josep Viñas (1769) encara es conserva al mig de la capella dels Sants Màrtirs.

Hi ha també dos masos de Serrateix que tenien sepultura pròpia a l'església: Vilajossana la tenia situada a mitja nau de l'església i Sant Just, a prop de la porta d'en-

trada. Els capellans fills d'aquesta darrera casa tenien la sepultura al creuer nord, davant de la capella del Roser.

Ampliació de les dependències monàstiques

Les primitives dependències eren del segle XIV i formaven una ala d'edificacions a tocar de la galeria del Claustre. A finals del segle XVII, el monestir va emprendre una reforma molt destacada. L'acta de la visita de la Congregació benedictina del 1685 ens diu, traduït del llatí, que «*les cases dels monjos oficials han estat reedificades profundament i recentment*»¹². Aquesta cronologia també l'hem pogut confirmar gràcies a un antic abocador d'escombreries del sector de migdia, descobert durant les obres de desenrunament dutes a terme el 2019; les ceràmiques més recents són les ceràmiques blaves de l'orla de Poblet, de la segona meitat del segle XVII. Aquestes cases eren les dependències on vivien els monjos que tenien càrrec i que podien disposar de molt més espai que la resta. En aquest moment, amplien les dependències construint una segona ala paral·lela a la primera en direcció a l'exterior. D'aquesta manera, les cases van duplicar l'espai i van quedar més espaioses.

La documentació ens permet situar les diverses cases. Així, a la zona est del Claustre, hi havia la

Desenrunament fet el 2019. La Casa de la Cambreria. A la dreta, l'ala del XIV i a l'esquerra, l'ampliació del XVII. FOTO: JOSEP M. BADIA MASGRAU

Casa de la Sagristia, del qui tenia cura de les coses de l'església, i la **Casa de la Cabiscolia**, de l'encarregat de la música. A la zona sud, hi trobem la **Casa de la Despenseria**, del responsable del menjar, i la **Casa de la Cambreria**, del qui s'encarregava del vestuari. A la zona oest, se situa la **Casa del Vicari**, que era el responsable de l'església parroquial de Sant Pere, situada prop del monestir.

La destrucció de la Guerra Civil va causar molts desperfectes

D'esquerra a dreta, les cases de la Cambreria, de la Despenseria i de la Sagristia tal com eren el 1936.

ARXIU DEL PATRONAT D'AMICS DE SERRATEIX

en aquestes cases. A l'est, no n'ha quedat res, fora del que avui és la Sagristia i la Sala Capitular. A migdia, gràcies a les obres de restauració del 2019, s'han pogut recuperar les parets de la planta baixa. La Casa del Vicari, en canvi, ens ha arribat sencera.

Entre les restes conservades, diverses fotografies antigues i la Casa del Vicari, podem saber com eren. Tenien l'estructura de les masies; hi havia la planta baixa amb l'estable i el celler, la planta primera amb la cuina i el menjador, la planta segona amb les habitacions i la planta tercera amb les golfes.

L'abat Jaume Ginestar (1690-1704) el 1691 va fer importants reformes al **Palau abacial**: l'escala major, la cuina, pastador, rebost, celleret, la torreta, les botigues dels grans, el viver, l'era, el porxo, l'eixida i el pou. En morir,

va deixar un interessant inventari del seu Palau amb indicació de les dependències que hi havia i del mobiliari i objectes que contenien.¹³

L'esplendor final dels segles XVIII-XIX

Els últims cent anys de vida del monestir, de principis del segle XVIII fins a principis del XIX, van ser enormement positius. S'hi produí una profunda reforma de l'economia, que va permetre fer grans obres com el nou claustre i la renovació de l'interior de l'església; així en cosa d'uns vint anys es renovà i modernitzà pràcticament tot el monestir. Efectivament el monestir va tenir un renovellament quan molts altres cenobis benedictins o ja estaven suprimits o estaven en franca decadència. És una llàstima que a poc d'haver acabat aquest procés, el 1835 es produeix el tancament del monestir a causa de la Desamortització, que deixà Serrateix sense monjos.

Reforma de l'economia monàstica

El cenobi tingué la sort de comptar amb dos abats seguits d'una gran talla humana i intel·lectual; foren decidits i es preocuparen per regenerar el monestir econòmicament i materialment i millorar-lo espiritualment. El primer, l'abat Martí Martínez i d'Aspurz (1762-1780), va fer els primers passos per reformar l'economia monàstica. El segon, l'abat Francesc Escoffet i de Roger (1781-1784), va executar amb èxit la reforma; aquesta va ser la gran obra d'aquest abat i de gran transcendència per al monestir.

Escoffet, home d'empenta, amb un procés rigorós i metòdic va posar al dia l'economia. Sabem molt bé com ho va fer per les precises explicacions que deixà escrites al llibre de les «Jurisdiccions»¹⁴, en el qual també es dol per la deixadesa amb què s'havia portat el tema econòmic anteriorment.

El monestir vivia de les rendes que rebia dels masos dels quals n'era el senyor; cada càrrec tenia els seus propis masos. Els monjos no solien cobrar directament

Vista general de les galeries est i nord de la planta baixa del claustre. FOTO: JOSEP M. BADIA MASGRAU.

Interior del claustre neoclàssic del monestir. FOTO: JOSEP M. BADIA MASGRAU.

les rendes als pagesos, ho feien els arrendadors, que pagaven l'arrendament estipulat al monestir i es quedaven un guany per la feina feta.

Així, per exemple, l'abat rebia els censos i els delmes i primícies dels masos de Serrateix. Primer va observar que l'arrendador «*feya moltes obras en sa casa*» mentre al Monestir «*lo Claustro, cor y casas estava cayentse*». Després, que l'arrendador feia «*grans rompudas*» o noves terres en les quals hi destinava el gra que recol·lectava. Per solucionar el tema, l'abat va decidir «*collectarme tot lo de Serrateix*» i així prescindir de l'arrendador i destinar els guanys per refer el monestir; va encarregar el cobrament al prior i sagristà. El mateix procediment va aplicar a tots els llocs d'on rebia rendes i els monjos oficials o amb càrrec també van passar a fer el mateix amb les seves propietats. L'abat, de totes les rendes que tenia, abans de la reforma rebia 1.640 lliures i un cop feta aquesta, rebia 2.950 lliures.

El claustre neoclàssic

A finals del segle XVIII, el monestir va prendre una decisió important, substituir el vell claustre del XIV per un de nou. L'abat Francesc Escoffet ja es proposà de

construir-lo i començà a estalviar diners per fer-lo; quan va marxar, deixà una crescuda suma que és el fruit de la reforma econòmica.

Hi ha un full que ens explica detalladament tot el procés de construcció del claustre actual i el seu cost.¹⁵ El 1789, es va començar a picar la pedra; el 1791, posaren la primera pedra i les obres van acabar el 1793. El dissenyà l'arquitecte berguedà Pere Puig i l'obrà Josep Torrabadella, alias Capitanet, mestre d'obres de Casserres.¹⁶ El claustre va costar la respectable quantitat de 3.406 lliures, 12 sous i 2 diners.

Es va remodelar l'espai interior del claustre, és a dir, el pati central i les galeries que el circumden; tot això es construï de nou seguint

l'estil neoclàssic, la moda del moment. Cal destacar la singularitat d'un claustre d'aquest estil en un monestir d'àmbit rural.

És un espai sobri i harmoniós, executat amb una perfecció tècnica i unes proporcions ben remarcables. La preocupació per aconseguir aquestes, va fer que el constructor, segons el citat full, «*per llevar tota desigualtat del Claustro*» hagués de regularitzar l'amplada d'algunes galeries, que en alguns llocs «*tenia 5 palms de ample mes que en altres*». Per aconseguir-ho, l'arquitecte manà que «*desde la entrada à ell [el claustre] fins à la porta del Capitol se fes una paret pera estreñer lo corredor*». Amb aquesta doble paret aconseguia un espai perfectament

rectangular tal com manen els cànons clàssics.

Les parets que donen a l'interior del claustre són fetes de carreus ben escairats i picats, que estan perfectament lligats els uns amb els altres i que formen filades homogènies. Com a elements decoratius, horitzontalment tenim una cornisa senzilla sobre els arcs, que marca la separació entre la planta baixa i l'alta; i a la part superior, un entaulament que corona el claustre. Verticalment, hi ha unes pilastres als pilars que arrenquen de terra i pugen fins a l'entaulament. Hi ha una motllura que decora el marc dels balcons. La decoració neoclàssica és en ordre toscà; segueix l'estil clàssic molt lliurement aconse-

La nau de l'església amb l'enguixat neoclàssic, vista des del presbiteri; a primer terme, hi veiem la tomba de l'abat Martí Martínez. FOTO: JOSEP M. BADIA MASGRAU.

guint, però, «una singular coherència interna» com ens diu l'arquitecte Jordi Ambròs.¹⁷ A la paret sud que dona a l'interior del claustre, hi trobem un alt relleu barroc amb la data del 1705, reaprofitat del claustre anterior; s'hi representa l'escut de Serrateix: hi ha dos homes que serren un teix.

A la planta baixa, trobem unes arcades de mig punt, sostingudes per pilars; n'hi ha set als costats est i oest i cinc als altres. El sostre de les galeries està cobert amb volta de canó amb llunetes, feta de rajols i enguixada; les parets són arrebossades i el terra és enrajolat.

Al primer pis, la paret alterna amb uns balcons, tres als costats est i oest i dos als costats nord i sud. El sostre de les galeries és fet amb bigues de fusta i revoltos enguixats. Les parets són també enguixades i el paviment és enrajolat.

Les portes d'ingrés a les diverses dependències monàstiques es feren totes noves. Els muntants i la llinda són de pedra; però, n'hi ha dues, la de l'església i la de la sala capitular, que tenen un arc de pedra rebaixat, element que subratlla la importància de les dependències a les quals donen accés.

L'interior o pati del claustre sofrí una important modificació. Fins llavors aquest espai era de

terra, on hi havia diversos enteraments, amb un pou al centre. Amb la reforma, s'hi va construir una gran cisterna per a recollir l'aigua de la pluja de totes les teulades del monestir; una volta de lloses de pedra la cobreix i sobre d'aquesta s'hi col·locà un paviment fet amb lloses de pedra molt ben treballades. El pou continuarà en actiu, però ara serà reforçat amb l'aigua de la pluja. Al mig, se situa el bonic brocal de pedra per on es treu l'aigua; té forma rectangular i segueix l'estil de les parets del claustre; es va alçar el 1817.

La reforma interior de l'església

L'abat Felip-Anton Escoffet i de Roger (1798-1827) va ser el promotor de la renovació de l'interior de l'església, una obra de gran envergadura. L'abaciologi del monestir diu que «*feu coses grans. A sos costats adornà la nau major de la Iglesia, Altar major y lo Cor*». Gràcies a unes notes que ens van deixar en el llibre de les «Jurisdiccions»,¹⁸ sabem amb tot detall les reformes que es varen efectuar al monestir des de l'any 1803 fins el 1817, amb un període d'inactivitat a causa de la Guerra del francès (1808-1814).

El 1807, renovaren l'enguixat interior de l'església; ara les parets i la volta foren enguixades seguint l'estil neoclàssic, que estava de moda. Ho portaren a terme l'arquitecte Pere Puig de Berga¹⁹ i segurament el mestre d'obres Josep Torrabadella, alias Capitanet de Casserres.

Es van decorar amb una estructura que imita els temples clàssics. Aquesta està formada per

L'església vista des de l'entrada en una foto del 1897. C. BARRAQUER, CASAS DE RELIGIOSOS EN CATALUÑA. SERVEI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC LOCAL DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA.

pilastres acanalades d'estil corinti, que sostenen l'entaulament constituït per un arquitrav, un fris i una cornisa. A partir d'aquesta s'inicia la volta, decorada amb uns arcs torals.

A la nau, entre pilastra i pilastra, hi ha, en alternança, tres capelles obertes dins del gruix del mur i tres fornícules. Les primeres estan emmarcades amb un arc de mig punt fet de guix, que es recolza sobre uns capitells dits toscans; a sobre de cada arc, també en guix, hi ha unes figures. Les fornícules són semicirculars i estan emmarcades per unes pilastres toscanes, que sostenen un entaulament, coronat per un frontó triangular.

Es va ampliar el presbiteri, que passà a ocupar una bona part del creuer. L'inici del presbiteri està emmarcat per un arc triomfal aguantat per unes poderoses columnes corínties recobertes amb un estucat que imita el marbre. Hi havia dos àmbits, separats per

unes reixes: al davant, l'altar i al darrere, el cor monàstic i l'orgue. Llavors es va renovar tot el mobiliari del presbiteri. En la foto del canonge Barraquer que publiquem es veu com va quedar la reforma; durant la guerra del 1936-39, però, es perderen la decoració pictòrica i el mobiliari.

En primer lloc, es va instal·lar el cor monàstic, que fins ara estava sobre l'entrada de l'església. Josep Artigas, fuster de Cardona, va construir dotze cadires amb fusta de noguer; d'aquestes ens n'ha quedat la cadira de l'abat. L'orgue fou traslladat de l'antic cor al nou i es col·locà al centre de l'absis, sobre del cor. Per fer tot això, abans es va haver de desmuntar l'altar barroc, de què ja hem parlat; el que se'n va fer queda clar quan llegim que «*los dos primers altars entrant per la porta major se feren dels Sants y adornos del Altar major vell*»; un es dedicà a Sant Josep i l'altre a Sant Joan.

A continuació, es va fer el nou altar major. Darrera d'aquest, s'hi aixecà un baldaquí, format per sis columnes d'estil corinti, que cobria el tabernacle on s'hi col·locava la custòdia per a l'exposició major del Santíssim; aquest conjunt el va obrar «*lo escultor*

de St. Llorens de Morull's anomenat Francisco Pujol». El coronava una imatge de la Mare de Déu Assumpta sobre núvols, acompanyada per dos àngels, que «fou feta en Solsona per lo escultor Joseph Morató y Puig».

Les parets i la volta de l'absis es van pintar el 1816. A la paret, hi havia uns rectangles pintats amb motius marians i decoració floral. A la volta, s'hi representà l'arribada de la Mare de Déu al cel i àngels músics. Aquestes pintures de l'absis són fetes encara a la manera barroca; el seu autor fou Pere Puig, que també era pintor.²⁰

En les primeres fornícules venint de l'altar major, s'hi col·locaren «los Sants ó Imatges de St. Felip Neri y del Beato Joseph Oriol, fetas en Solsona per Joseph Morató». A la capella de la paret nord més propera a l'entrada, s'hi col·locà «la urna ó sepulcre del fundador de est Monastir Compte Oliba, que estava antes en vers mitja Iglesia à flo de terra en la part del Evangeli, se collocá sobre un pedestal en la mateixa part de Iglesia sols que se posá immediata à la Porta major, y se deixá la mateixa urna vella, ab los pochos hossos que si trobaren». El 1808, al pedestal, hi col·locaren una làpida per certificar que en aquell sarcòfag hi reposaven les restes del comte Oliba Cabreta, tal com es creia

La capella dels Sants Màrtirs amb el retaule actual i les urnes.

FOTO: JOSEP M. BADIA MASGRAU.

El sarcòfag del comte Oliba Cabreta. FOTO: JOSEP M. BADIA MASGRAU.

per tradició. Una altra obra destacada és la renovació de les urnes dels Sants Màrtirs. Es construïren tres urnes o caixes de fusta daurada. El 1807 es feu la de Sant Urbici i el 1817, les altres dues, que contenen els Sants Víctor, Zenon i Felícola. Avui encara es conserven al nou retaule construït el 2000.

Reformes a l'entorn del Pati de l'Abat

Per cloure les reformes d'aquesta època, n'esmentem dues que se situen a l'entorn del Pati de l'Abat. La primera afectà a la Casa del Vicari, que és on vivia el capellà que s'encarregava de l'església parroquial de Sant Pere. Aquest era nomenat pel bisbe i l'havia de mantenir l'abat, que oficialment

era el rector de la parròquia. És una altra de les obres importants de l'abat Felip-Anton Escoffet; aquest comenta que «la Vicaria antiga estava sumament indecent à causa de no fersi may obras»; i no se n'hi feien per les freqüents disputes sobre a qui tocava fer les obres si al vicari o si a l'abat. Així «lo actual Abat despues de haver reflexionat y consultat est assumpto ab personas intelligents, per evitar disputas y com a Perceptor dels Delmes y Primicias de la Parroquia de Serrateix, se resolgué à fer dita Vicaria y costejarla de son peculí». Les obres van costar 654 lliures, 2 sous, 11 diners i van deixar la Vicaria com nova; fou estrenada el 1808, essent vicari Joan Molas. La Casa del Vicari tal com la van deixar llavors és l'única dependència monàstica que ens ha arribat sencera; ha estat restaurada el passat 2016.

La segona reforma és al Palau de l'Abat, també dit Casa de l'Abadia, i és obra dels germans Escoffet; entre els dos el deixaren nou de trinca. En Francesc (1781-84) va fer «nou lo interior del Palacio de part de tremuntana» i en Felip-Anton (1798-1827) «feu nova la part de la Casa de la Abadia que es a la part de migdia».

Notes

1. Per aprofundir el que explico en aquest article, podeu consultar BADIA MASGRAU, Josep M: *El Monestir de Santa Maria de Serrateix. Més de mil anys arrelat al territori*. Edita Patronat d'Amics de Serrateix i Farell Editors, col·lecció Nostra Història, nº 5, Sant Vicenç de Castellet, 2004.
2. Arxiu Comarcal del Bages. Arxiu Històric de Protocols de Manresa, m.791. És un rebut de cobrament de les obres.

3. Arxiu del Monestir de Montserrat. Actes de les visites de la Congregació Benedictina, visita del 1531. També es reproduïx la llista a FRAY GREGORIO DE ARGAIZ: *La Perla de Catalunya*. Imprenta de Andrés Garcia de la Iglesia, Madrid, 1677, p.347.
4. Arxiu Comarcal del Bages. Arxiu Històric de Protocols de Manresa, m 1083. És el contracte.
5. Arxiu Comarcal del Bages. Arxiu Històric de Protocols de Manresa 4641. És el contracte.
6. Arxiu Parroquial de Serrateix. *Llibre Deposits de Confraries (1710-1835)*.
7. Arxiu Diocesà de Solsona. *Llibre dels Difuns de la Parroquia de Serrateix (1636-1809)*
8. Arxiu Parroquial de Serrateix. *Libre de Diffinitions de Capitol del Convent de Nostra Señora de Serrateix (1666-1832)*.
9. FRAY GREGORIO DE ARGAIZ: *Op. cit.*, p. 351.
10. Vegeu l'estudi a BADIA MASGRAU, Josep M: *Sepultures de Serrateix*. Montbordó, Butlletí del Patronat d'Amics de Serrateix, nº 4-5, Serrateix, 1980, p. 9-22.
11. BARRAQUER, Gaietà, *Las casas de los religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, volum II, Barcelona, 1906, p. 85.
12. Arxiu Diocesà de Solsona. Fons Monestir de Serrateix, 27.
13. Arxiu de la Corona d'Aragó. Ordes Religioses, Lligals Hisenda, 101. Vegeu també BADIA (2004): *Op. cit.*, p.153-155.
14. Arxiu Parroquial de Serrateix. *Llibre de las Jurisdiccions, Prebeminencias, Rendas y Obligacions de la Abadia de Serrateix*. (1710-1818).
15. Arxiu Diocesà de Solsona. Fons Monestir de Serrateix, 35.
16. Per a Pere Puig, vegeu VILLANUEVA, Jaime, *Viage literario a las iglesias de España. Tomo 8. Viage à las Iglesias de Vique y de Solsona, 1806 y 1807*. Valencia. 1821, p.143. Per a Torrabadella, vegeu MASNOU I PRATDESABA, Josep M. *Els Necrologis de Serrateix*. Miscel·lània litúrgica catalana, 2013, Núm. 21, Barcelona, p. 133.
17. AMBRÓS MONSONÍS, Jordi. *Expedient per a la declaració de monument històrico-artístic del Monestir de Santa Maria de Serrateix*. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1982. Cal destacar que per a aquest expedient Ambrós va fer els primers plànols de tot el conjunt monàstic ben ajustats a la realitat.

18. Vegeu nota 14.

19. El nom de l'arquitecte el dona el pare Villanueva en la seva obra ja citada, p. 129.

20. Es conserven diversos rebuts de cobrament de les pintures fetes per Pere Puig a Arxiu Diocesà de Solsona. Fons Monestir de Serrateix, 19.

Josep M. Badia Masgrau

Historiador. Cap d'Estudi i Restauració del Patronat d'Amics de Serrateix.